

בלבבי משכן אבנה

כל החומר המופיע בעלון זה חדש

ולואי שיתפלל האדם כל היום - ביאורו

ר' יוחנן (במסכת ברכות כא:) אומר: 'ולואי שיתפלל האדם כל היום', והדברים צריכים ביאור, אם האדם יתפלל כל היום אימתי ילמד, וכן שאר מלאכתו אימתי תעשה. אפילו חסידים הראשונים לא התפללו כל היום כולו, אע"פ ששהו שעה לפני התפלה ושעה אחרי התפלה, בסה"כ הם התפללו ג' שעות. כל אדם ממוצע מתפלל ביום בין שעה לשעתיים, וחסידים הראשונים הפליגו והתפללו שלש שעות, והשהייה לפני ואחרי לקחה יותר מזמן התפלה עצמה.

ועוד יש להבין, הרי לכאורה זו לא כוונת הבורא בבריאת האדם שיתפלל כל היום כולו, שהרי העולם עומד על שלשה עמודים, תורה, עבודה, שזוהי עבודה שבלב שהיא תפלה, וגמילות חסדים. ואם-כן, חוץ מהעמוד שעליו עומד העולם שהוא עבודה-תפלה, העולם עומד גם על עמוד של תורה וגמ"ת.

אמנם כאשר חז"ל מגלים לנו את צורת חייה של אסתר, שבכל מקום שנאמר במגילה 'מלך' בסתמא הכוונה למלך מלכי המלכים הקב"ה, הרי שנתגלה לפנינו צורת חיים שכולה היה באופן שכל הדיבורים שדיברה במשך כל היום היו עם בורא עולם.

הרי לנו שני מדרגות: יש מדרגה שהאדם חי נוכח פני ה', ויש מדרגה שהאדם מדבר לאורך היום כולו עם בורא עולם. יתכן שהאדם מדבר עם בורא עולם אבל הוא לא מרגיש שה' נמצא לפניו, ויתכן שהאדם מרגיש שהוא נמצא לפני ה' ברמה מסוימת, אבל הוא לא מדבר עם ה', הוא נמצא עם המלך אבל מדבר עם אחרים. המשך בשבוע הבא

והרי שאין תנועת האדם שיושב בביתו כתנועת האדם כשיושב בבית המלך. וזהו חלק אחד. אבל עדיין האדם יכול לשבת בבית המלך, אבל הוא מדבר רק עם המלך בשר ודם שנמצא שם.

משל למה הדבר דומה, האדם יושב בביתו של המלך ומדבר עם השר ולא עם המלך. המדרגה שמבוארת ברמ"א, זו מדרגה של אדם שהיכן שהוא יושב הוא תמיד יודע שהוא נמצא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. אבל יש מדרגה נוספת, והיא, עם מי האדם מדבר. אפילו שהאדם יודע שהוא נמצא בבית הקב"ה, שכל העולם כולו מלא משכינתו ית"ש, והוא

”האדם צריך להתבונן שהוא לא נמצא בביתו, אלא נמצא בבית מלך מלכי המלכים הקב”ה”

נמצא לפניו ית"ש, אבל עדיין הוא מדבר עם מי שעומד לפניו ולא עם הקב"ה. רק כאשר האדם מדבר בתפלה, הוא מדבר עמו ית"ש, אבל כאשר הוא עומד בשאר יומו, אפילו אם הוא מכיר שהוא נמצא בבית המלך, אבל בפועל הוא מדבר עם מישהו אחר.

באסתר נאמר (שם): **וַתְּדַבֵּר לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, יְבוּא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ, וּבְעֵינַי בָּשָׂר וְדָם זֶה נִרְאָה** שהיא מדברת עם המלך אחשוורוש, אמנם, האמת היא שכשהיא אומרת 'המלך' היא מתכוונת אליו יתברך שמו.

דרשה | דיבור עם הקב"ה כל היום

כל מקום במגילה שנאמר המלך - הכוונה למלך מלכי המלכים

חז"ל אומרים שבכל מקום שנאמר במגילה בסתמא 'מלך', הכוונה היא למלך מלכי המלכים הקב"ה. **וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ** (אסתר ח, א), והרי שאסתר דיברה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. אסתר היתה בפניו של המלך אחשוורוש, וכשהיא אומרת (שם, ה, ד): **וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יְבוּא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ**, היא מתכוונת למלך מלכי המלכים הקב"ה, ולא למלך אחשוורוש [א"כ נאמר להדיא 'המלך אחשוורוש']. נמצא שאסתר מזמינה את מלך מלכי המלכים הקב"ה לסעודה עם המן הרשע.

אסתר דיברה לפני הקב"ה ולא לפני מלך בשר ודם

כאשר אסתר דיברה לפני מלך בשר ודם, היא בעצם דיברה אליו יתברך שמו. כאשר אדם עומד בתפילת העמידה ומדבר, הדין הוא שצריך להרגיש שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. אבל כאשר הוא עומד בשאר חלקי התפלה, או שהוא עומד בשאר כ"ד שעות ביממה, אין דין להרגיש שהוא עומד לפני ממל"ה הקב"ה.

ואמנם, אע"פ שבשאר היום כולו אין חיוב דין להרגיש שהאדם עומד לפני הקב"ה, אבל צורת החיים הפנימית היא, כמו שהרמ"א מתחיל את דבריו בתחילת שו"ע או"ח, שמביא את הפסוק **"שויתית ה' לנגדי תמיד"**, ואומר שהאדם צריך להתבונן שהוא לא נמצא בביתו, אלא נמצא בבית מלך מלכי המלכים הקב"ה,

אהבת התורה | פרק ג' המשך

ולמי היא נותנת שכר טוב? - "לכל ההוגה ועוסק בה מחמת אהבתה עצמה ממש". העסק שעליו מדבר כאן הנפה"ח שעליו כתוב "להנחיל אוהבי יש", מי זה "אוהבי"? אז בפשטות לולא דברי הנפה"ח היה מקום להבין ש"להנחיל אוהבי יש" קאי על הקב"ה, וא"כ "אוהבי" של מי? - "ואהבת את ה' אלוקיך", אוהביו של הקב"ה.

אבל הנפה"ח לומד את הפסוקים באופן שונה לגמרי: "לכל ההוגה ועוסק בה מחמת אהבתה עצמה ממש", הוא אוהב את התורה עצמה ממש, "היינו להוסיף בה לקח ופולפול", וכדברי הנפה"ח שנת-בארו לעיל, "וזהו אוהבי". א"כ מה ענינו של "אוהבי"? זהו ענין של אהבת התורה עצמה, והתורה עצמה יש מי שאוהב אותה והיא אוהבת אותו ונותנת לו שכר.

א"כ נאמר כאן יסוד שמלבד אהבת הבורא יש אהבת התורה, אבל באמת נאמר כאן הרבה מעבר לכך. נאמר שיש כח בתורה הקדושה שהיא בבחינת אוהבי, שאוהבים את התורה, והתורה עצמה נותנת. יש לאל ידה להנחיל וליתן שכר טוב לכל ההוגה ועוסק בה, מחמת אהבתה עצמה ממש, וזהו אוהבי, זה קאי על עצם התורה הקדושה.

כאן מונח בעצם עומק היסוד שמתבאר בשער זה והוא שכשם שיש כח של הבורא יתברך שמו כן יש כח שנקרא תורה!!

מחד, כח זה הוא שורש הנבראים, אבל מאידך הוא חד עם הבורא. **ומצד היותו חד עם הבורא, אז יש מדרגה של אהבתה ממש.** ומצד כך יש לאל ידה להנחיל וליתן שכר טוב, שכשם שכביכול הוא יתברך שמו יש לו כח לתת, מעין אותו כח כביכול הוא נתן בתורה עצמה.

ומצד כך הקב"ה העמיד כח בשורש הבראים שמאוחד בו יתברך שמו, שכביכול כח כביכול שווה אליו, ולכן יש דבקות עצמית בתורה. ולכן יש אוהבי בעצם התורה עצמה ולכן יש כח בתורה ליתן שכר, להנחיל וליתן שכר טוב לכל

ההוגה ועוסק בה מחמת אהבתה עצמה ממש.

הנפה"ח העמיד כאן את עומק יסודו והוא ששלימות מדרגת התורה נוגעת בחד ממש עם הבורא יתברך שמו!! ומשם נולדים בעצם כל היסודות שמתבארים בכל השער.

אז מי ששגה ללמוד את הנפה"ח באופן שאינו מדויק הבין שאפשר שתהיה דבקות בתורה, וממילא זה בקוב"ה, ואין שום צורך של דבקות כביכול ישר בבורא יתברך שמו, **וזאת לא תהא בשום פנים ואופן!!** אלא החידוש של הנפה"ח הוא שדבקות בתורה היא כדבקות בבורא, **מלבד שצריך** דבקות בבורא בשאר הזמנים שאין בהם עסק התורה, כמו שכבר נתבאר לעיל ויתבאר בהרחבה לקמן.

אבל עומק היסוד שנתבאר הוא שיש מדרגה של תורה שהיא לעצמה ממש!! לא כמשל של שיר השירים שיש אהבת בני אדם זה לזה, כמשל לאהבת הבורא אלא יש גם אהבה עצמית לעצם המציאות שנקראת תורה.

נחدد את הדברים.

יש אהבת הבורא, יש אהבת התורה ויש אהבת ישראל. אהבת הבורא היא אהבה עצמית, אהבת ישראל היא אהבה שכל ענינה משל להגיע לאהבת הבורא - היא צריכה להיות משל גמור.

אהבת התורה מה ענינה? האם היא אהבה כמשל כמו שאהבת הבריות הם משל להגיע לאהבת הבורא אז כך גם אהבת התורה היא משל להגיע לאהבת הבורא? או שהתורה יש בה גם אהבה עצמית? כאן כתוב בלשון הנפה"ח "ועוסק בה מחמת אהבתה ממש", יש כח בעומק הנפש שהוא שורש הנבראים שהוא אוהב את עצם מציאות התורה כמציאות לעצמה, "היינו להוסיף בה לקח ופולפול, וזהו אוהבי".

הדברים הללו מולידים שני פנים עמוקים מאד בצורת נפשות בני האדם:

יש בני אדם שעוסקים בתורה לצורך אהבת התורה עצמה, והתורה כובשת את לבבם, והבורא לאט לאט הולך ונעלם מהלבבות, "תופסי התורה לא ידעוני!!". זהו צד אחד של המטבע. ויש את אלו שעוסקים בתורה לצורך רצון הבורא, גילוי הבורא, תכלית יחודו, ועוד כל הטעמים האמיתיים שנתבארו בדברי רבותינו. אבל אין להם אהבתה עצמה ממש. **הרי שיש שם אולי קוב"ה אבל תורה באמת, אין שם!!**

אלו הם דברים עמוקים מאד בנפש.

יש מי שנטה לצד שהתורה - אהבתה עצמה ממש, יש לאל ידה ליתן שכר טוב, אז זה כבש את המקום לגמרי, ולא נשאר מקום כביכול אליו יתברך שמו ועליו נאמר תופסי התורה לא ידעוני!!

אבל מאידך יש כח הפוך - כמו שאדם מקיים מצוות לצורך גילוי הבורא יתברך שמו בעולמו, "טוהר הכונה ומחשבה העליונה", כמו שנתבאר לעיל, אז גם בעסק התורה הוא יכול לעסוק בתורה לצורך הבורא יתברך שמו כביכול, אבל הוא לא מחובר לתורה בעצמה.

צורת החיים האמיתית היא שיש חיבור לקב"ה בעצם, ויש חיבור לתורה בעצם!! החיבור לתורה בעומק כולל שני פנים: הוא כולל חיבור לתורה בעצם, כמציאות של "מחמת אהבתה עצמה" - אוהבי, והוא כולל עוד פנים של חיבור לתורה שהיא אחד מתרי"ג מצוות, ומצד כך, גם היא עוד פנים ושורש כל הפנים כולם, שהוא גילוי הקב"ה בעולמו.

אבל היסוד של החיבור לתורה, צריך שינבע גם מחיבור עצמי מוחלט - "אהבתה עצמה ממש", והנפה"ח מדגיש את הדברים באופן ברור.

כמובן שאלו שנטו יותר לעבודת הלב שנתבאר לעיל, היה חסר להם את ההגדרה של "אהבתה עצמה ממש". הם השתמשו בתורה ככלי לאהבת הבורא, ככלי לגילוי הבורא, אבל לא כמציאות של עצמות ממש. ■ [מתוך קובץ שיעורים על

הקדמה | ספר היסוד על יסודי האמונה

קודם לומדנו את ספרו היסודי של הרמח"ל 'דעת תבונות' נקדים הקדמה קצרה על מהות הספר ואופן לימודו.

הרב וולבה זצ"ל כותב בהסכמה למהדורה שהוציא ר' חיים פרידלנדר זצ"ל ל'דעת תבונות', שעל משקל דברי הגר"א הנודעים לתלמידו הגר"ח וואלז'ין על ה'מסילת ישרים', שבחלק המוסר הוא ספר המוסר היסודי והוא יהיה מנהלך, על דרך זו, בחלק האמונה, ספר 'דעת תבונות' הינו ספר היסוד לבני דורנו, כדי להשריש בלבנו את יסודי האמונה, שהם "ג העיקרים הידועים לכולם.

'מה' ו'למה' בכלליות, ישנם שני מהלכים יסודיים באופן לימוד סוגיות הש"ס, האחד מבית מדרשו של הגאון ר' שמעון שקופ, והשני מבית מדרשו של הגאון ר' חיים סולובייצ'יק.

בבית מדרשו של ר' שמעון שקופ היו חוקרים ומגדירים בכל ענין 'למה' נאמר כך ולא נאמר אחרת [בבחינת ר' שמעון דריש טעמא דקרא]. לעומת זאת על לשונו של הגר"ח היה שגור, שהשאלה היא לא 'למה', אלא 'מה'. כלומר, עלינו להגדיר היטב את מה שכתוב לפנינו, מהו מהלך פני הדברים.

כאשר אחד מתלמידיו של ר' שמעון שקופ ניגש לדבר בלימוד עם הגר"ח, הוא חזר כמה פעמים על הביטוי, אבל 'למה' נאמר כאן כך, ובכל פעם שיצא ביטוי זה מפיו, ר' חיים תיקן אותו בכל פעם באומרו, השאלה היא לא 'למה', אלא 'מה' נאמר כאן.

שתי גישות אלו בלימוד סוגיות הש"ס, משמשות לנו כמשל לעיסוקנו בסוגיית האמונה.

ישנה צורת עבודה באמונה שבה דרכו חלק מהראשונים, שהינה חקירה פילוסופית באמונה, כגון דברי חובות הלבבות בשער הראשון [שער היחוד], דברי הרמב"ם במורה נבוכים, וכיוצא בזה ראשונים נוספים שעסקו בסוגיית האמונה בדרך זו.

אולם הסכמת רוב רובם של רבותינו, ובפרט בדורות האחרונים, שהעסק בענייני אמונה אינו בבחינת חקירה ובירור פילוסופי, אלא דרך הלימוד של סוגיא זו, הינה ללבן היטב את אותם יסודות ידועים, שהם "ג עיקרי האמונה, להבין אותם בגדרם, במהותם, בדעת שבמח, ולאחר מכן להשיב אותם אל הלב, בבחינת **וַיְדַעַתְּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל לְבָבְךָ כִּי ה' הוּא הַאֱלֹקִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד.** (דברים ד, ט).

המשך בשבוע הבא [מתוך סדרת שיעורים על ספר "דעת תבונות"]

פרק א' | שלבי חיבור האדם לדברי תורה בקטנותו

הקדמה | בסדרת שיעורים זו נעסוק בס"ד בדרכי העיון שבלמוד התורה. נתחיל את הדברים בעזה"י מראשיתם ממש עד שנגיע בס"ד אל המכוון.

בתינוק שנולד עדיין לא שייכת מצוות ת"ת

הנה בשעת לידתו של האדם בעודו תינוק לא שייכת בו עדיין מצוות תלמוד תורה, שהרי מצוות תלמוד תורה מתחלקת כידוע לשני חלקים, יש את החלק של דברי התורה מכח הדיבור ויש את החלק של דברי התורה מכח המחשבה (לחלק משיטות הראשונים ישנה מצוה מיוחדת לחשוב בד"ת, מלבד הציווי "ודברת בם" שנאמר להדיא בד"ת אף מה שנאמר בפסוק "ופן יסורו מלבבך" זו מצוה בפני עצמה של הידבקות בד"ת בליבו של אדם, וידועה המחלוקת בפוסקים אם הרהור בד"ת חשיב כדיבור, ואכמ"ל) ולקטן בשעה שנולד הרי אין בו עדין כח של דיבור, וגם כח המחשבה עדיין כמעט אינו קיים אצלו, מה שנמצא אצל הקטן משעת לידתו זה רק הבחי' שנקראת קול כמש"כ "והנה נער בוכה". יש אמנם את הענין שמוזב בחז"ל (ירושלמי יבמות פ"א ה"ו) בר' יהושע בן חנניה שהניחה אימו את עריסתו בביהמ"ד כדי שיקלטו אוזניו ד"ת, אך העסק בד"ת היות והוא מורכב מדיבור ומחשבה אינו שייך בקטן מתחילת לידתו.

ומה גם שכתב הרמב"ם (בספר המצוות) שמצוות ת"ת היא "ללמוד חכמת התורה" ובספר החינוך (מצוה ת"ט) כשמביא את דברי הרמב"ם הוא מגדיר שהלימוד צריך להיות באופן ובכוונה לדעת מה ואיך לעשות, חלק זה בודאי שאינו שייך בקטן כי הוא אינו יכול ללמוד על מנת לעשות שהרי הוא לא בר עשיה כלל.

וא"כ בשלב זה כאשר האדם עדיין תינוק מצוות לימוד התורה מכח הדיבור (שזו עיקר המצוה) אינה קיימת בו כי קיימת בו רק הבחנה של קול בלי דיבור, ומצוות הלימוד מכח המחשבה (שלחלק מהשיטות נמנה כמצוה ולחלק מהשיטות מקיימים בו מצוה) ג"כ אינה קיימת בקטן. וק"ו שהמצוה ללמוד על מנת לעשות אינה קיימת בו.

שלב א': כשמתחיל לדבר - תחילת החיבור לד"ת

השלב הבא בסדר גדילתו של האדם הוא כשמתחיל לדבר, כדברי הגמ' הידועים (סוכה מב.) קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה צוה לנו משה וכו' ופסוק ראשון של ק"ש. (ולכאורה הסדר שמוזב בגמ' הוא בדווקא שמלמדו קודם פסוק תורה צוה לנו משה, מתחילים עם תורה מכיון שיסוד הנידון בקטן היודע לדבר הוא דין של מצוות ת"ת ולא ייחוד ה' וכדו', ואח"כ פסוק שמע ישראל שהוא חלק מדיני לימוד תורה כשחל מציאות של דיבור). וא"כ בשלב זה שהוא תחילת דיבורו של האדם מתחילה המצוה של ללמדו תורה.

ואמנם בשלב זה הקטן עדיין אינו מצוה בלימוד תורה בעצמו אלא אביו מצוה ללמדו תורה, ואם אביו לא לימדו תורה כתוב ברמב"ם (ת"ת א', ג.) והובא בשו"ע (סי' רמ"ו) שכשיכיר אז חל עליו החיוב ללמד את עצמו תורה. (ויש לעיין האם לכשיכיר הוא צריך להתחיל מתורה צוה לנו משה ופסוק ק"ש או שהוא יכול להתחיל מהיכן שיתחיל? ולכאורה דין הגמ' להתחיל מפסוקים אלו נאמר רק בקטן). ■ המשך

בשבוע הבא [מתוך סדרת שיעורים "דע את תורתך דרכי הלימוד"]

מן הנלמד בכולל מתוך שיעורו של מורנו ורבינו הרב איתמר שורץ שליט"א

שיעור כללי בסוגיית קרן בגדר 'יחלט השור דרע' ק' שו"ע סי' ת"ז סעי' א'

מורכב משני חלקים, חלק אחד, זה התשמישים שיש לבעלים בחפץ, וחלק אחר, זה הבעלות על ערך הדבר. ובכל שותפין דעלמא, השותפות היא בשני החלקים, דהיינו, יש להם שותפות בבעלות הממונית, ומלבד זאת הם גם שותפין בתשמישי החפץ, וחולקים ביניהם את אופני השימוש כגון חורש לזה יום אחד ולזה יום אחד וכל כיו"ב. אבל בשותפות זו דרע"ק לא נתחדש דין שותפות גמורה אלא רק לענין הבעלות הממונית, ולפיכך, אין לני זק זכות ליקח את השור עצמו, אלא כל זכותו היא למכור את השור ועי"ז יקבל את הממון שיש לו בשור.

ויש להוסיף שגם מסברא הגדרה זו ברורה מאד, דמהיכי תיתי התורה תזכה לניזק להיות שותף גמור בשור, ובודאי שמסתבר מאד, שהתורה רק זיכתה לו בעלות ממון בשור לענין זה שיגבה ממנו את הדמים שהמזיק חייב לו, ולא מעבר לכך.

ומדוקדק היטב לפ"ז לשון הראב"ד שכתב שבי"ד אומרים להם צאו ומכרו את השור, שהרי זה באמת הזכות שיש לניזק בשור, לתבוע שימכרו את השור בשוק ועי"י זה לקבל את דמיו. [וא"כ גם בדברי הר"ח שהזכרנו לעיל דהני זק אומר כן למזיק יש לפרש כן, שיסוד הדבר שתובע הניזק חלוקת השותפות, זה משום שכל מה זכותו בשור היא רק להוציא ממנו את דמיו, ואין זה שותפות גמורה לענין התשמישין בגוף השור, ולכן כאן לא שייכים גדרי הדינים שנאמרו בכל חלוקת שותפין, מתי יכול לכופף האחד את חבירו לחלוק את השותפות, דמכיון שאין לניזק זכות של תשמישין בשור, הרי שהוא מפסיד בזה שנשאיר את השור בגדר שותפות, ולכן לעולם יש בכחו לתבוע שימכרו את השור מיד ועי"י זה יקבל את דמיו שיש לו בשור]. ■ [מתוך קובץ שיעורים כלליים על חור"מ]

טתו אע"פ שבי"ד צריכים לברר את ב' הדברים, כמה שוה השור המזיק וכמה שוה השור הניזק, מ"מ הדבר לא מעכב את השותפות לרע"ק, וכמו שביאר להדיא בדבריו, דאע"פ שבי"ד צריכים לברר השומא מ"מ משעת נגיחה זכה הניזק במה שיתברר אח"כ שהוא חלקו בשור.

ו. הגדרת השותפות לדעת הראב"ד - שותפות של בעלות ב'ממון' בלבד

ונראה שהמחלוקת בין הר"י מלוניל לראב"ד איננה רק בזמן השותפות, אם הדין שומא מעכב את השותפות או לא, [מלבד הנידון הנוסף אם נאמר דין שומא גם כלפי השור המזיק או רק כלפי השור הניזק], אלא נראה דיסוד מחלוקתם בעיקר גדר השותפות, ולדברי הראב"ד נאמרה הגדרה מחודשת בעיקר השותפות שנתחדשה במזיק דשור תם. ונקדים, דהנה הראב"ד בלשונו שם כתב דאחרי שהעדים מעידים שהמית שור זה שור של מנה של פלר ני "אומרים להם ב"ד צאו ומכרוהו" וכו', וצ"ב למה ב"ד אומרים להם כן לצאת ולמכור השור. ובשיעור הקר דם כבר עמדנו ע"ד הריב"א והר"ח מי הוא זה שכופה את חלוקת השותפות המזיק או הניזק, אבל כאן בדברי הראב"ד נאמר גדר שלישי, שבי"ד אומרים להם לחלוק את השותפות עי"י שימכרו את השור בשוק, ודבר זה צ"ב מדוע נאמר להם דין שצריכים למכור, ולמה שלא ישארו שותפים בשור זה.

ונראה דמבואר מזה, דסובר הראב"ד שאין שותפות זו ככל שותפין דעלמא שהם שותפין בחפץ עצמו, אלא גדר שותפות זו היא רק בבעלות על השור לענין להוציא ממנו את הממון שיש לו בשור.

והגדרת הדברים בלשון ברורה [והדברים ידועים], דהנה כל בעלות על ממון

ובדברי הראב"ד [שם עמ' תד] מבואר יותר מכך, דהביא את הברייתא שנחל"קו רי"ש ורע"ק, אם יושם השור בבי"ד או יחלט השור, וכותב שם בתו"ד וז"ל, אבל לרע"ק אין צורך לבי"ד, אלא מכיון שהעידו העדים בב"ד המית שור זה שור של מנה לפלוני, אומרים להם ב"ד צאו ומכרוהו ומה שיגיע בו מניזקו יקח לו, כמו שאר שותפין שאינן צרי כין לשומת ב"ד ולא לחליטתם, ע"כ. ומבואר בדברי הראב"ד שאין כלל דין של שומת השור, אלא דינם כדין שות"פין שחולקים בלי שומת ב"ד.

אך יש לדקדק בלשון הראב"ד שכתב "מכיון שהעידו העדים בב"ד המית שור זה שור של מנה לפלוני" ומדלא כתב "שור של פלוני" [כמו לגבי השור המזיק שכתב המית שור זה], אלא הוסיף "שור של מנה" משמע שצריך שיעידו העדים כמה היה שוה השור הניזק, ואע"פ שלא צריך שיעידו כמה שוה השור המזיק [מדלא כתב כן גם לגבי השור המזיק שהוא שוה מנה], אבל מ"מ צריך שיבורר כמה היה שי"עור הניזק, ולא סגי במה שאנחנו יודעים שהיה כאן נזק כל שהו.

וא"כ במה שנתבאר לעיל שיש טעם של עיכוב בחלות השותפות מצד שצריך שומת ב"ד, הן שומת השור המזיק והן שומת השור הניזק, לדברי הראב"ד הדבר מתחלק, דאמנם לגבי הניזק ס"ל שצריך שומת ב"ד, אבל לגבי השור המזיק לא הצריך שומת ב"ד, ומשמע דמ"מ שומת הניזק מע"כבת את השותפות, ולכן רק משעה שיעידו עדים כמה שוה השור הניזק חלה השותפות של הניזק בשור. [אך י"ל דמשעה שיעידו כמה שוה הניזק זוכה הניזק בשור "למפרע" משעת הניגיחה].

ואילו בדברי הר"י מלוניל לא הוז"כר חילוק בין השומות הללו, ולשי

שמות | א-ל

ואלה שמות, אלה, אל-ה, ומהותו של אל, פניה לזולתו. ובה יש ב' פנים. א. פנים של נתינה - חסד, בבחינת "חסד אל כל היום". ב. בחינת דין, תוקף, חוזק, בבחינת "יש לאל ידי לעשות עמכם רע". והוא שורש ב"ד הנקראים אלהים וכן של אלקים, תקיף, ובעל היכולת. וזהו בחינת שמאל, שם-אל, פניה של דין.

ולחיפך, מי שפונים אליו, ועי"כ מתקרב לפונה, אזי זהו בחינת אצל, אל-צ. הוא נמצא אצל מי שפנה אליו, והוא בחינת בצלאל, בצל קל היית, כמ"ש חז"ל.

והנה שורש תחילת הפניה לזולתו הוא מכח חכמתו, בחינת רב המלמד, והוא בחינת "אאלפך חכמה אאלפך בינה". אלף, אל-ף. וצורת הלימוד צריכה שתהא כמ"ש חז"ל, שיאיר ויסביר לו פנים. והוא בחינת אלף, אל-פנים. והוא חיפך של אפל, אל-פ. בחינת רבו שאינו מסביר לו פנים. והוא בחינת אלמוני, אל-מוני, בחינת אחוריים. כי האדם ניכר בפניו ובחוטמו. ואלמוני הוא מי שמסתיר פניו, וגילוי אינו אלא בחינת אחוריים. וזהו בחינת אחיתופל, אל-חיתוף, שהיה רבו של דוד.

וכאשר כח הפניה לזולתו אינו מצד התיקון, אזי כח הפניה מתגלה תוך חכמתו שלו עצמו בקלוקל, ונעשה בבחינת אויל, אל-וי. והוא בחינת אויל, אל-וי. כי הפניה לזולתו הוא כח גילוי השניים. וכאשר אינו פונה לזולתו, כח השניים מתגלה בו עצמו. והוא שורש הספק, אויל. וזה מהותו של אויל, שבכל דבר מתראה אצלו האויל. ושורש קלוקל זה מאכילת אדה"ר מעץ הדעת טו"ר, שני צדדים. ועי"י אכילתו מכך נעשה בחינת אויל, אויל בכל דבר. והאכילה לחד מ"ד היה מן הגפן, ענבים סחטה לו ואכל, הנקרא אשכול, אל-שכו.

ומכאן ואילך איבד את מקום קביעותו בג"ע, ונתגרש למקום ארעי. ואזי מגוריו הם בבחינת אהל במקום בית. אהל, אל-ה. כי כאשר פניו של האדם פונים אל מקום אחר, הו יושב אהל, כי הולך אל מקום אחר. לעומת זאת, ביהמ"ק נקרא אריאל, אל-ירא. כי שם יש פניה אל אלקים. זה שער השמים.

והוא בחינת אלף, פלא - אל-פ. כי מהות הפלא ענינו שהכל פונים אליו. כי כאשר ישנם נבראים שאינם פונים אליו ית"ש, הוא בחינת חלאים, אל-חיים, חולי. וכאשר יש חולי, הוא בבחינת בצר להם ויזעקו אל ה', זועקים אל-ה'.

ואמרו בגמ' ברכות, לא מדת הקב"ה כמדת בשר ודם. מידת בו"ד, כלי ריקן מחזיק, כלי מלא אינו מחזיק. ומדת הקב"ה להיפך, כלי ריקן אינו מחזיק, כלי מלא מחזיק. ומהות מלא, אל-מ. שכולו מלא בפניה אל אלקים. אלקים, מלא-יה. ולכך כלי מלא מחזיק גילוי אלוקות, כי כולו פונה לאלוקות. והוא בחינת אפל, אל-פ. כי הנברא יסודו חשוך, נברא מעפר, יסוד חשוך. והוא ית"ש כביכול מלא אור, אור א"ס. וכאשר הנברא תופס את מהותו האפילה, כולו פונה אל האור. ועי"ש כן נקרא אפילה, כי מוליד פניה - אל האור. בחינת אוריאל, כנ"ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביגיל, אביחיל, אביטל, אבימלך, אבשלום, אבל, אגלי, אהל, אהליאב, אהליבמה, אויל, אויל, אולם, אולת, אוריאל, אזל, אחיתופל, איל, אילון, אילם, אילמה, אילן, אילת, אכל, אלא, אלה, אלקים, אלו, אלוך, אלוף, אלי, אליהו, אלימלך, אליעזר, אליסף, אליפז, אלישבע, אלישע, אליצור, אליצפן, אלמן, אלמנה, אלמוני, אלף, אלא, אפל, אצל, אשכול, אשקלון, אשל, אשתאול, אתמול, בלאשצר, בצלאל, בתואל, גאל, גבריאל, חלאים, טלאים, לא, מלאך, מלא, מהיטבאל, סלא, נפלא, פלא, שאול, שאל, שמאל. ■ [נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעלון זה]

דרכי הראשונים | בהתבודדות

הקדמה | הפרק האחרון של הספר "המספיק לעובדי ה'" הוא פרק על ההתבודדות. דרכי ההתבודדות היו דרכי הראשונים בתקופתו של הרמב"ם, ואחריו היתה את הכת הנקראת "כת המיימוני", שאלו הם משפחתו של הרמב"ם, ולהם היו דרכי עבודה שדרכם הם עבדו את בוראם. בספר הזה בכללות "המספיק לעובדי ה'", ושאר הספרים שנתחברו על ידי אותו גזע של "כת המיימוני", נתבארו דרכי עבודתם.

ההתבודדות היא מהמיוחדות שבין המדות התרומיות, והיא דרכם של גדולי החסידים ובאמצעותה הגיעו הנביאים לידי ה"פגיעה". והיא נחלקת להתבודדות חיצונית ולהתבודדות פנימית.

ההתבודדות היא אחת הנכבדות שבין המדות התרומיות, מלשון תרומה, מרוממת, והיא דרכם של גדולי הצדיקים, כמו שהוא יבאר להלן, ויביא מקראות מפורשים יותר ומפורשים פחות, כיצד היו דרכם של אבות אבותינו, שבעת הרועים והבאים אחריהם, שהלכו בדרכי ההתבודדות, ובאמצעותה הגיעו הנביאים לידי התגלות.

נבאר מהי ההתגלות שאליה הגיעו הנביאים עי" ההתבודדות, בלשון קצרה: יש לאדם גוף ובתוכו נשמה, ובכללות יש שני חלקי גילוי יסודיים שהאדם צריך לשאוף להגיע אליהם. החלק הראשון הוא, שנשמתו תתגלה לו. הנשמה שנמצאת בתוך הגוף היא נסתרת נעלמת ומכוסה על דרך כלל כמעט לגמרי, ועבודתו של האדם היא להגיע לידי ההתגלות של נשמתו.

והמדרגה העליונה של החלק הראשון של הגילוי היא, לגלות את שורש הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל.

ואזי החלק השני של ההתגלות הבאה לאחר-מכן, שהיא שורש ההתגלות העליונה, היא גילוי מציאותו ית"ש לאדם.

אם-כן, ההתבודדות שעליה אומר רבנו אברהם בן הרמב"ם שבאמצעותה הגיעו הנביאים לידי התגלות, מורכבת משני חלקי התגלות, חלק ראשון של התגלות הוא גילוי הנשמה של האדם במדרגותיה, מנפש לרוח, מרוח לנשמה, מנשמה לחיה, ומחיה ליחידה, ושם יש את המדרגה העליונה של הגילוי, ששם הנשמה היא חלק אלוך ממעל בשורשה העליון. וההתגלות העליונה היא ההתגלות החושית שהאדם חש, ובלשונו של חובות הלבבות 'הכרה', שמכיר בחוש את מי שאמר והיה העולם. ■ המשך

[מתוך סדרת שיעורים על ספר "המספיק לעובדי ה'"]

הקדמה יסוד מוסד שכל אור עליון כולל בתוכו את כל המדרגות שתחתיו. ולפיכך עמלנו להתבונן בכל הפרטים עד כמעט הפרט הקטן ביותר הקיים בלשה"ק, כיצד מתראה בשורשו העליון ביותר, אור א"ס, ואח"כ כיצד משתלשל ממדרגה למדרגה, לצמצום קו עיגולים וכו' עד נוק' בעשייה. וזו צורת כל מבנה הערכים הנ"ל לראות כל דבר ממקורו העליון וכיצד מתראה בכל שלב של ההשתלשלות הן באופן של פרצופים והן באופן של ספירות.

כמובן א"א להכיל את כל ההבחנות ותן לחכם ויחכם עוד כי לכתוב את כל ההבחנות ולהרחיבם נצרך מערכה ארוכה רחבה ועמוקה לכל ערך. וזהו מים שאין להם סוף, כי כל מדרגה אפשר לפתוח בעוד אפשרויות. וכן להרחיב ולהעמיק בכל הבחנה שנכתבה.

בצדדים, מאחדים פנים ואחור. ובדקות נקראים אזנים, כי מאזנים בין כל שני מדרגות.

חוטם חוזרים השנים ומתחברים ע"י מחיצה של ו', והוא עליה מב' לא'. אולם עדיין נשאר גילוי ב' נקבים, כי חוטם לשון חטא, שורש פרוד לשנים, ולשון חיטוי, חזרה לאחדות.

פה חוזרים השנים ומתחברים ללא מחיצה, בנקב אחד, אחדות ימין ושמאל, מקיף ופנימי, לאה ורחל. אור ישר ואור חוזר - סוד העקודים שהאור חזר לתוך א"ק. אחדות אור וכלי אפילו שאינם שווים, אור חכמה בכלי כתר וכו' שורש לכל האחדויות בפה. וזהו מהות אור הפה עקודים, עוקד כל המדרגות כולם. ומאידך שם שורש הפרוד, לשון טוב, ולשון הרע.

עינים - שבירה הפרדות גמורה לשנים שהוא עצם המושג שבירה לחלקים. עין ימין עין טובה, טוב עין. עין שמאל, עין רעה. והשורש של האחד דתיקון עין בינונית.

עתיק מחוברים אחור באחור, כולו פנים, דו פנים. א-ב, אחד עם דו שנים.

אריך זכר בימין ונוק' בשמאל, אחד שהוא שנים.

אבא תחלה נקרא חכמה, ושורשו בחכמה דאריך, אחוריו ירדו למ' קום ז"ת בשבירה, ובתיקון מקומו בחסד דאריך, ונשתנה שמו מחכמה, שם עצמי, לאבא לזולתו. שהרי או"א עלאין פעמים נקראים או"א עילאין, ויש"ס ותבונה אם. בחינת הבן בחכמה. וכן נקרא אב לאבהן, לחג"ת. כמבואר באד"ז, ר"צ ע"א.

אמא תרין רעין דלא מתפרשין, ובשורש כחד נפקין וכחדא שריין. שנים שהם מאוחדים. "אבי אבי", אבי ואמי כמ"ש חז"ל. כי אף אמו מלמדת, תורת אמך.

ז"א פעמים נקרא אב כמ"ש אצל מרדכי ואסתר ותהי לו לבת, אל תיקרי בת אלא בית. וטעם הדבר מפני יסוד דאבא המתפשט עד יסוד דז"א. ומחמת כן פנימיותו אב.

נוק' בחינת אבי עזר, אבי-העזרי. עזר כנגדו. והשורש אבא יסוד ברתא - תיקונים תיקון כ"א ס"א ע"ב.

כתר לשון אב - אבה - רצון. ונקרא אב הרחמים.

חכמה תחלה נקרא חכמה ואח"כ אבא כנ"ל ערך אבא. אברך אב בחכמה. רבו המלמדו חכמה נקרא אביו.

בינה בנין. בינה לשון בנין, ויבן את הצלע, לשון בנין, ולשון בינה כמ"ש בנדה. והוא בחינת אבי גלעד, אבי קרית יערים וכדו' בונה מקום נקרא אב. וכן בחינת אבינעם. נעם בבינה. המשך בעמוד ז'

כיוון שערכים אלו נמצאים בעריכתם הראשונית, לכך נשמח לקבל הארות, הערות, והוספות וכו'. ומטרת ערכים אלו לפתוח פתח, ויבואו החכמים ויסיפו כהנה וכהנה.

אור א"ס - אחד, אור א"ס. ב- שנים. אור א"ס, ועשר ספירות הג' נזות במאצילן. וזהו א-ב מאחד נעשה שנים, אב ובן. ובהשתלשלות מאדם נעשה שנים, זכר ונקבה - ובשורש בלתי גבול ובעל גבול. ויתר על כן, עצמות ואור. מאור ואור.

צמצום נעשה מאור אחד שנים, אור וצמצום - חלל. באור עצמו נעשה אור ורשימו. וכן אור א"ס הפשוט ואור הסובב. וכן אור א"ס בלע אל תוכו את האור שהיה במקום החלל, מעין בחינת מים בול-עין מים שהיה ביום שלישי לבריאה. והם ב' מדרגות, אור א"ס פשוט שבתוכו אור שבלע. וכן בצמצום, ישנם ב' חלקים, תנועת הצמצום, ותולדתה החלל. גבול, והעדר. קו ימין גבול, קו שמאל, העדר.

קו אור, א"ס גילוי ראשון של אור. קו, גילוי שני של אור. הקו עצמו יש בו ב' חלקים. אור, צינור מלשון ניצוץ כמ"ש בדברי שלום בשם הערוך. וכן כלי המקבל את האור. שורש דשורש נעלם לכלי. ובדקות, אור, ניצוץ, כלי. אנ"ק.

הניצוץ עצמו, יש בו ב' הבחנות. בסוד החסד שבו, טיפת מים. בסוד הגבורה ניצוץ של אש.

עיגולים אב בחכמה, בחינת אברך. חכמה גימ' גלם כמ"ש הראב"ד בריש ספר יצירה. גלם אותיות מגל, לשון עיגול. חכמה גי' עג, עג עי-גול. כי בחינת גלם כח כללי קודם התפרטות, בחינת "כולם בחכמה עשית", כח כללות, עיגול. לעומת פרטות קו-יושר.

וכן אור א"ס הסובב את החלל בצורת עיגול, אור חוזר מתוך החלל בחינת חיה - אב. והוא אב לכל הנבראים. וצורתו עגולה (ובדקות הוא בחינת מקיף).

יושר אב, גימ' ג', ג' אבות, והשלישי יעקב הנקרא ישראל - ישר-אל, כנודע. וכן ישורון - לשון ישר-ון. ועומק הישרות שנקודה שניה, ב', הולכת בצורת הראשונה, א', בלי שינוי ונטיה לצדדים.

שערות אב בחכמה. שערות אור חוזר, אור חיה, בחינת חכמה - אבא. ולשון אב לשון התחלה. והתחלה ע"י השערה ואח"כ מצמצם ומגיע למדרגת שיעור. וזהו לשון שערה, לשון השערה ולשון שיעור. ושורש הריבוי הגדול מתגלה בשערות. ושורש כל ריבוי אב, כנ"ל, מאחד נעשה שנים. ובסוד אור חוזר, חוזר לאחד.

אזן תחילת התפרטות לשנים בגילוי אזנים (לפי סדר אח"פ, עינים). ומהות כח השמיעה שיש משמיע ויש שומע. צורה גילוייה אות ה', המורכב מאותיות ו"ד, ד"ו, שמהותה שנים בארמית. והוא בחינת שמע בני מוסר אביך. וכן תחלת גילוי פנים ואחור, וחיבורם ע"י האזנים הנמצאים באמצע,

המשך בעמוד ו'

אברהם | אב בהכמה

ה. ואנכי עפר ואפר

בדברינו עד כאן גילינו עומק באבהותו של אברהם אינו: הוא מעמיד סוף לעולם הישן, וממציא 'מעבר' לתחילתו של עולם חדש.

בזאת, התבטאותו זו של אברהם אינו, בקראו לעצמו עפר ואפר, מקבלת משמעות עמוקה. שכן, במה שאירע לו עם נמרוד, נתגלו בו שתי בחינות העפר והאפר, עם כח המעבר מהאחת לשניה.

כשאמרפל השליכו לכבשן האש, מציאותו של אברם באה לסופה, ונתבטלה ללא עתיד; בזאת, נמצאה באברם בחינת האפר, שהיא הויה שעברה. וכשלא חר מכן הוא זכה להנצל ע"י נס, הרי הוא כאילו נולד מחדש, ובכך נתגלתה בו בחינת העפר שהיא הויה העתידה. ביציאה זו הוא הפך מעבר לעתיד, וקנה לו כח זה להתחדש מהעבר לעתיד. אצלו העבר אינו נגמר בהעדר העכשוי, אלא הוא מתגלה כמעבר מהעבר לעתיד. ועל שם כן אברהם נקרא 'העברי'.

בדברים אלו נבין את עומק דברי חז"ל בהסבר הדין לתת לתוך מי המרים המיועדים להשקאת הסוטה 'מן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן' (פרשת נשא). הגמ' מסבירה (סוטה יז א): "אמר רבא, מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסוטה? זכתה, יוצא ממנה בו כאברהם אינו דכתיב ביה עפר ואפר, לא זכתה, תחזור לעפרה" (עפר אתה ואל עפר תשוב). לדברינו, הקשר בין אברהם לסוטה ברור ומאיר. כי גם תיקונה¹ וגם קלקולה של הסוטה מושרשים בבחינת העפר של אברהם אינו.

ולא עוד, אלא שבחינות אלו נתגלו גם בפועל בקורותיו: הקלקול - בלקיחת שרה² ע"י פרעה ואבימלך, בעקבות מה היו ליצני הדור אומרים "מאבימלך נתעברה שרה"³. והתיקון - בלידתו של יצחק, בהתאם למה שהבטיחה תורה לסוטה: ואם לא נטמאה האשה וטהרה היא, ונקתה ונזרעה זרע; ופירשו חז"ל שאם היתה יולדת שחורים, יולדת לבנים; היתה יולדת נקבות, יולדת זכרים. זהו המרומז בברכת אברהם בכל - שלא היתה לו בת.⁴

בכוחו זה ה'מעבר מהעבר למעבר', הוא מתקן את כל העבר שבטל, ומעמידו מחדש לקראת עתיד מלא תקוה. וזה עומק דברי הגמ' (עירובין יט א) האומרת שאברהם מעלה ומקבל את אלו העוברים בעמק הבכא הנמצאים בגיהנם. כלומר מה שהיה ועבר, ונמצא בעמק הבכא, כלומר בטל ובוכין ביאוש על העדרו, מתגלה כ'עובר' בלבד בעמק זה. עמק הבכא אינו אלא מעבר, ויש ממנו תקוה לעתיד.⁵

בחינה זו מתגלה עוד בדברי הגמ' (מגילה יא) האומרת על הפסוק 'אברם הוא אברהם' (דה"א א, א כז): "הוא אברהם מתחילתו עד סופו". כלומר, אברהם אוחז את הדבר מההתחלה, וממשיכו ומביאו עד סופו.

וכן, בדרשת חז"ל עה"פ: "וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל" (בראשית יב, ב) - זהו שאומרים אלוקי אברהם, ואברכך - זהו שאומרים אלוקי יצחק, ואגדלה שמך - זהו שאומרים אלוקי יעקב, והיה ברכה - בך חותמין; כלומר אברהם הינו גם ה'סוף' וה'חיות'. ■ [מתוך שיעורי שמע בלבביפדיה המשודרים בשידור חי של קול הלשון 073.295.1245].

- 1 על כך אמרו בגמ' (חולין פח ב): אמר רבא, בשכר שאמר אברהם אינו ואנכי עפר ואפר, זכו בניו לשתי מצות: אפר פרה ועפר סוטה.
- 2 והוא שורש ה'ירידה למצרים', כידוע.
- 3 בודאי היה בעל כרחו של שרה, והיא היתה קרקע עולם. ולפיכך עשה אברהם משתה גדול וכו', כמו שאומרת הגמ'. אבל במבט חיצוני התראה בחינת סוטה.
- 4 עוד אנו מבחינים כאן, שגם לידתו של יצחק מושרשת בבחינת העפר המתוקנת, כלומר במעבר מבחינת האפר (קלקולה של הסוטה) לבחינת עפר (המקווה לעתיד). והוא הסוד הטמון בדברי רבותינו בעלי התוס' ועוד, על השם 'אפרים', ו'בית אפרים', שפירשום על שני אפרים: אברהם, שאמר ואנכי עפר ואפר, ויצחק, שאפרו צבור ומונח ע"ג המזבח.
- 5 וזה המרומז בדברי רבא (חולין פח ב), שבשכר שאמר אברהם אינו ואנכי עפר ואפר, זכו בניו לאפר פרה המטהר מטומאת המיתה והכליון.

דעת בחינת אבידע, בן מדין. כי התגלות האב והאם הוא ע"י דעת בחינת וידע האדם את חוה.

והדעת פנימיות המדות ז"א, והוא הארת האב בכך. וב- עומק סוד דעת דבר והיפוכו. א- אחד, ב - שנים, דבר והיפוכו.

חסד אב לשון אהבה, בחינת אברהם - אהבה. ושורש החסד באב - חכמה כנודע. והוא בחינת אביאל, אב קיש, סב שאול. "אל", שם חסד כנודע. ובחינת אביטוב מבני בנימין, חוק הטוב להיטיב, חסד. וכן בחינת אבינדב. נדבו לבו. שם אבגית"ץ. אב-גית"ץ. חסד.

גבורה חכמה - אבא נקראת דין גבורה, כמ"ש בברית מנוחה. ופירש האריז"ל, מפני שגבורה דעתיק מולבש בחכמה דאריך. והוא השורש לאב ב"ד (ובשל"ה כתב שאב"ד בת"ת). בחינת ייסר בנך, תוכחה מגולה ואהבה מוסתרת. והוא לשון אב מלשון אברתו, אביר, חוזק, תוקף. בחינת אבידן, נשיא בנימין. יצחק, אב בגבורה.

תפארת יעקב, בחינת תפארת בנים אבותם. ושורש תפארת, קו אמצע, בכתר, אב - אבה כנ"ל, בחינת "עטרת תפארת שיבה". עטרת - כתר, עטרה. ולכך נקרא יעקב בחיר שבאבות, ונקרא אב הרחמן. וכן שליש תחתון של תפארת הופך לכתר של תחתון.

נצח כתב בריקאנטי, אחרי מות יח, ו, ד"ה איש. הבא על אשת אביו, פוגם בהוד, בת זוגו של נצח הנקרא אב לצדיק. ושרשו הארת קו ימין חכמה, חסד, נצח. ובשורש, נצח והוד דאריך הוא תרי עינין בחינת עיני העדה, חכמי עדה.

הוד חודש אב חודש חמישי בהוד דנוק' כנודע. שנהפך הוד לדוה, נהפך הוד למשחית, כל היום דוה, כנודע. עיין פע"ח שער בין המצרים פ"א. בחינת אביהוד, בן בלע בן בנימין. ועיין עץ חיים שער לאה ורחל פ"ג, שאהרן בחינת הוד נקרא אבא עילאה.

יסוד בחינת יסוף הנקרא אברך - אב בחכמה. וכן בחינת אבן, אב-בן, כמ"ש חז"ל. תולדת יעקב יוסף. גוף וברית כחד חשיבא. ממוצע בין אב לבן. בחינת אביאסף מבני קרח, לשון אסף ה' את חרפתו. וכן אבשלום, בחינת שלום ביסוד כנודע.

מלכות בחינת אבימלך. וכן אבינר, נר במלכות. ופע' מים ת"ת נקרא אב ומלכות אם. עיין של"ה עשרה מא' מרות ב' ד"ה אז "תפארת שהוא האב המוליד", וכן פרי צדיק עקב ד"ה וזה, "מדת תפארת מכונה בשם אב, ומלכות בחינת אם". וכל אם גם בחינת אב כנ"ל.

וכן המלכות אב ושורש לכל העולמות שתחתיה. ■

[נכתב על ידי הרב שליט"א במיוחד לעילון זה]

להארות, הערות, והוספות: rav@bilvavi.net

שאלה

שלוש לכבוד הרב, רציתי לשאול לגבי סדר העבודה ע"פ "בלבבי" א-ט.

א. האם יש ללמוד את כל תשעת החלקים לפני שמתחילים ליישם בפועל או שאפשר להתמקד רק בחלקים א ו-ב?

ב. כיצד הרב ממליץ ללמוד וליישם את החלקים א ו-ב?

ג. האם הצעד הראשון - בירור תכלית החיים - הוא שלב כמו שאר השלבים, כלומר שיש להתבונן בדבר שעה ביום ולהחזיק בנקודה הזו במשך כל היום למשך שבועות או חודשים או שמספיק לברר את הדברים לעצמו כמה ימים ואז להתקדם הלאה?

ד. בכרך א הרב אומר שתכלית החיים היא הדבקות בבורא ית' ובכרך ב הרב אומר שתכלית החיים היא אמרונה, האם זה אותו הדבר?

ה. כיצד ניתן לשמר את הצעד הזה של בירור תכלית החיים כאשר הוא עובר לעבוד על העניין הבא, כדי שעדיין הבערה לתכלית תשאר בחוזקה ולא תחלש מהסחות הדעת של העולם הזה?

ו. האם הסיבה להימשך אחר התכלית הזו צריכה להיות משום שזה רצון הבורא ית' או משום שזה השלמות האמיתי והטוב האמיתי - כלומר לתועלת עצמי, או משום שזה האמת שהרי אין עוד מלבדו.

ז. יש לי נטייה להתקדם מהר, כיצד אני יכול לדעת שאני כבר יכול לעבור לשלב הבא?

ח. כיצד משמרים את השלבים הקודמים כאשר מפסיקים לעבוד עליהם?

ט. הרב כתב במקום אחר שמי שעובד בדרך של בלבבי צריך להקדיש כמה דקות ביום להכרת עצמו - מה בדיוק צריך לעשות בדקות אלו?

תשובה סדר העבודה לפי ספרי "בלבבי"

א. ספרי בלבבי חלקים א-ט מתחלקים לגי' חלקים.

א. חלק א', וכן חלק ב', וכן חלק ה' - החלק השייך לדיבור עם הקב"ה. בכללות בית אב אחד להם, פשיטות, אמונה פשוטה בקב"ה. ועבודה באופן זה למעשה.

ב. חלק ג', וכן חלק ד', וכן חלק ו', וכן חלק ראשון של חלק ה', ענינם בירור צורת העבודה.

ג. חלק ז', וכן חלק ח', וכן חלק ט', וכן חלקו האחרון של חלק ה', בנוי על פנימיות התורה ולפי"ז אופן העבודה.

ולכן **מומלץ** לעבור בתחלה על חלק א-ב, ועל חלק ה' השייך לדיבור כמה פעמים, ואח"כ לעבוד למעשה לפי מבנה נפשו.

ב. כנ"ל, ראשית לעבור כמה פעמים, ואח"כ לעבוד שלב שלב, כל אחד לפני נפשו.

ג. כן. אולם אין הכוונה שעה ממש אלא כל אחד לפי כוחותיו. פעמים רבות שחז"ל אמרו שעה אין הכוונה לשעה ממש.

ד. האמונה הוא הכח המדבק את האדם בבורא. ככל שאמונתו בהירה יותר כן קרבתו ודבקותו להשי"ת גדולה יותר.

ה. נקודה יסודית מאוד. ראוי בשעה הנ"ל ליחד כמה דקות לעבור על השלבים שכבר עבר וקנה עד השתא בכדי שישארו גלויים בנפשו. ולעתים רחוקות אפשר ליחד זמן מיוחד לכל חלק שכבר קנה, לפי צורך נפשו, הן אם הנפש בוערת לכך, והן אם מרגיש שנקודה זו נחלשת באופן ניכר אצלו.

ו. מתוך שלא לשמה בא לשמה. ולפיכך מדרגת שלא לשמה היא לצורכו, ואזי מחפש קרבת ה' לצורכו, תענוג, שלמות, ועוד. ובלשמה מפני שכך רצון הבורא ממנו. ומי שעמוד האמת חזק בנפשו עושה כן מפני שזו האמת, אולם אצל רוב בני"א אין אמת זו חזקה אצלם בגילוי כ"כ לתבוע לנתב את החיים רק על פי האמת. יתר על כן האדם עושה כן מפני שזה טבע נשמתו, כעוף שטבעו לעוף וכדו' כמו שכתב המס"י בפרק הענוה. אולם זהו רק אצל מי שכבר הארת נשמתו יש לה גילוי ניכר.

ומדרגה זו היא פנימיות הלשמה כי היא למעלה מן השכל וההתבוננות אלא היא עצם הנפש שמהותה בטבעה שער שה את רצון קונה.

ז. כאשר מדרגה זו כבר נמצאת אצל האדם בטבעיות כמעט ללא צורך להתאמץ לדבר אלא נעשה טבע שני בנפש (ובעומק יש לבקוע לבסוף לעצם הנשמה, שאצלה אין זה טבע שני אלא טבע ראשון).

ח. כנ"ל אות ה'.

ט. ראשית להכיר בערך מודעות עצמית. זאת ועוד להתייבון אילו כוחות פעלו אצלו ביום זה בגילוי בנפש באופן ניכר. ואם אפשר לרשום זאת. באופן זה לאט לאט הנפש מקבלת מודעות עצמית ניכרת.

שאלות בכל תחומי החיים יתקבלו בברכה בכתובת: rav@bilvavi.net
הצטרפות לרשימת העלון מדי שבוע ע"י אימייל subscribe@bilvavi.net
שיעורי "בלבבי" מופיעים ב"קול הלשון" בארץ 073.295.1245 | USA 718.395.2440
לעורך ולכל ענייני העלון: parsha@bilvavi.net | לקחת חסות עבור עלון שבועי: sponsor@bilvavi.net
רכישת ספרי הרב: ספרי אברמוביץ - משלוח ברחבי העולם 03.578.2270 | מייל: avi@moshebooks.com
ספרי מאה שערים רח' מאה שערים 15, ירושלים 02.502.2567 | ספרי אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק 03.579.3829